

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG HOVIN, HELI OG SPYDEBERG SOKN

26.november 2017

SPYDEBERG PRESTEGÅRD – DEN VIKTIGSTE I LANDET

«Spydeberg Sogn bestaar af lutter Bakke og Dale paa Sletten, og tildeels af skaldere Berge og Field helst ved Grændserne, hvoraf de nordenfor Trollerud viiser os det steenige Arabien».

Slik starter sokneprest Jacob Nicolai Wilse sin beskrivelse av Spydeberg i sin monumentale bok «Spydeberg prestegjeld» fra 1779, før han ned til minste detalj og med stor inderlighet beskriver både naturen, husholdningene og folkets livsvilkår. Wilse var – ifølge biografen Tore Stubberud – drevet av troen, fornuften og naturen, og gjennom sine atten år som sokneprest i Spydeberg var han uvurderlig for utviklingen av en lokalt forankret identitet og stolthet.

Det er derfor svært gledelig at bygget hvor vi nå befinner oss har blitt rehabilitert. Den meget imponerende innsatsen som **Stiftelsen Spydeberg Prestegård** har lagt ned siden etableringen i 2007, er et viktig bidrag til videreføring av Spydebergs historie og gis ny mening for kommende generasjoner og de mange innflyttere. Den store frivillige innsatsen som blir lagt ned i dugnadsarbeid og omvisninger viser et bredt engasjement der en bidrar til å levendegjøre og aktualisere Spydebergs historiske røtter. Denne lokale bevisstheten vil være viktig når Spydeberg fra 2020 høyst sannsynlig blir en del av den nye **storkommunen** Indre Østfold.

Da lysthuset i prestegårdshagen ble offisielt åpnet av riksantikvaren i september 2016, karakteriserte han «Spydeberg prestegård som den viktigste av alle våre prestegårder». Begrunnelsen er både Wilses nasjonale betydning som representant for opplysningstidens idealer, og at det var her konge og regjering bestemte seg for å innlede fredsforhandlinger med Sverige i 1814 og slik reddet **Grunnloven fra Eidsvoll**.

Prestegårdens betydning strekker seg sannsynligvis helt tilbake til kristningen. I biskops Øysteins jordebok fra 1401 nevnes prestegården først i oversikten over kirkegods i Spydeberg.

De tre **kirkestedene** i Spydeberg, Hovin og Heli er grunnlaget for prestegårdens lange historie:

Den første kirken på **Hovin** ble kanskje reist før år 1000, sannsynligvis på stedet for et gudehov. Kirken ble innviet erkeengelen Mikael, og fikk fra 1350-tallet og frem til reformasjonen en særlig betydning som valfartssted. I et brev fra biskop Sigrid av Oslo den 25.august 1353 ble alle botferdige som besøkte Hovin kirke på visse festdager belønnet med førti dagers avlat. Kirkestedets historiske betydningen revitaliseres når Den romersk-katolske kirke nå feirer gudstjeneste ved **Mariakilden**, og ved at lokalkirken i økende grad også ser stedets potensiale i tros- og kulturformidling.

Den første kirken på **Spydeberg** ble trolig bygget i første halvdel av 1200-tallet, kanskje tidligere, og ble innviet til den hellige Margareta av Antiokia, barselkvinnenes skytshelgen som ble halshugget fordi hun nektet å gifte seg med en ikke-kristen mann. Hun var en av de 14

kvinnene som en påkalte i særlig nød, muligens en innflytelse fra islam. Hennes festdato er 20. juli, Marit Vassause-dagen, da slåttene skulle begynne, en dato med røtter i før-kristen tradisjon.

Den første kirken i **Heli** ble reist før år 1400 som såkalt *votivkirke* (kirke reist på privat initiativ), trolig i forbindelse med løfter gitt i takknemlighet over at noen har blitt bønnhørt i nød eller sorg. Wilse nevner at forholdene ved Heli kirke «synes meere Catholsk end andensteds», og forteller at en av hans forgjengere hadde satt en stopper for uskikken med at folket i Heli gav lys til kirken i forbindelse med fromme løfter. Lystenningen fikk en brå slutt da soknepresten tok lysene med seg til prestegården og brente de opp der. Men de gamle katolske tradisjonene levde nok videre i folket, til presters og biskopers store forargelse, og i 1750 skrev biskopen og stiftsamtmannen til kongen i København og ba om tillatelse til å jevne kirken med jorden. De fikk nei. Wilse tenkte mer praktisk, og mente at kirken burde omgjøres til «Anstalt for de Syge».

Kirkene her i Spydeberg har vært dypt involvert i lokalbefolkningens liv i 1000 år og er grunnleggende for identitet, forankring og livshjelp gjennom skiftende tider og omstendigheter – i glede og i sorg. Kirkehusene har vært de stedene som mennesker har søkt til og fått erfare litt mer himmel på jord.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS HOVIN, HELI OG SPYDEBERG

Den norske kirke har fortsatt denne sentrale rollen i befolkningens liv og hverdag. I 2016 var 4490 mennesker eller 77,8% av befolkningen i Spydeberg medlemmer i Den norske kirke. Det er i dag 33 flere medlemmer i Den norske kirke enn ved forrige visitas i 2008, men andelen har gått ned fra 86,6%. Den største grupperingen utenom Den norske kirke er de som ikke er medlemmer i noe tros- eller livssynssamfunn (14,2% av befolkningen). Snaut 100 personer er registrert som muslimer eller buddhister, 72 personer er medlem av Human-Etisk Forbund.

Åndelig utvikling: Gudstjenestene

Gudstjenesten er kirkens hjerteslag og grunnleggende handling. I kirkens rom kommer Den treenige Gud oss i møte som den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus, og i Ord og sakrament inviterer Gud oss til et nådens fellesskap med seg. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende fellesskap.

Oppslutningen om gudstjenestene i Spydeberg, Hovin og Heli er meget god. Gjennomsnittsdeltakelsen på søn- og helligdager har økt fra 68 ved forrige visitas, til 91 i 2016. Hvert medlem deltar på 1,7 gudstjenester i året, betydelig over gjennomsnittet for bispedømmet som er 1,2. Tilbudet om **dåpsgudstjenester** på lørdag og/eller søndag er et eksempel på et strategisk tiltak både når det gjelder oppslutning om dåp og gudstjenester. Økt satsning på **gudstjenester for barn og småbarnsfamilier** viser også gode resultater, med et gjennomsnitt på 120 deltakere i 2016.

Det gledelig at nattverd-deltakelsen har økt siden forrige visitas, fra 17 til 39 i hver gudstjeneste. Men det er bekymringsfullt at det i Spydeberg i 2016 ikke ble feiret **nattverd** på mer enn 47% av gudstjenestene på søn- og helligdagene. Det er en betydelig nedgang fra forrige visitas (64%). Biskopen har i forbindelse med innføringen av gudstjenestereformen i 2011-2012 bedt

om at det feires nattverd på minst 75% av hovedgudstjenestene. Det bør være en klar målsetning for menighetsrådet at man når dette i løpet av 2019.

Sammen med dette er det avgjørende viktig å videreutvikle en kultur og forkynnelse som gir alle døpte frimodighet til å delta i nattverden – særlig barn, unge og dåpsfamilier. De menneskeskapte hindringene mange opplever når det blir feiret nattverd, må overvinnnes. Deltagelse i nattverden er ikke et spørsmål om å være verdig og god nok. Det handler om å motta brød og vin som synlige tegn fra Gud på den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus sin tilstedeværelse i våre liv og vår virkelighet, med nåde og til livskraft - uavhengig av eget følelsesliv og kvaliteten i våre menneskelige fellesskap.

Siden forrige visitas har de regelmessige gudstjenestene for mennesker med bistandsbehov, **Du-og-du-gudstjenesten**, etablert seg som en meget viktig arena for mennesker fra hele indre Østfold. Denne type gudstjenester synliggjør mangfoldet og enheten i Kristi kropp i verden. Det var svært givende å få være en del av dette rike fellesskapet på allsangtimen og gudstjenesten tirsdag kveld i visitasuken.

Andaktene på **Gritun** annenhver torsdag, som jeg også fikk være med på under visitasen, gir mennesker på sitt nye bosted et fint glimt av høytid i en ofte krevende hverdag.

Det er også tradisjoner for samarbeid med **lokale lag og foreninger** i utformingen av og deltagelse i gudstjenester. Samarbeidet med **Bygdekvinnelaget** om høsttakkefesten er en veletablert tradisjon, og lokallaget av **Norsk Forbund for Utviklingshemmede** er involvert i de tilrettelagte gudstjenestene. Samtalen jeg hadde med representanter fra kommunale råd, lokale lag og foreninger i løpet av visitasen, viser at det er gode muligheten for å involvere flere aktører i samarbeid om gudstjenester. Et særlig aktuelt eksempel er temagudstjenester med fokus på barn og unges psykisk helse.

Lekmannsorganisasjonene innenfor Den norske kirke står fortsatt sterkt i Spydeberg. Det har gjennom hele visitasen vært inspirerende å oppleve den omfattende virksomheten som drives i disse foreningene, både i hjemmene og i **Ungdomssenteret** og på **Solbakken**. Samarbeidet mellom kirke og bedehus har lange og gode tradisjoner her i Spydeberg, og er gjensidig berikende særlig når det gjelder trosopplæringstiltak, konfirmasjon, korvirksomhet og aktiviteter for barn og unge. **Bibellesningskvelden** på Ungdomssenteret som jeg fikk delta på i visitasuken, fyller et viktig behov for stillhet, refleksjon og fordypning i Skriften.

Den norske kirkes medlemmer favner bredere enn dem som har sitt naturlige hjem i foreninger og på bedehusene. Kirkene er deres naturlige samlingssted og arbeidet med å utvikle varierte måter å bruke kirkene på må fortsette.

Under møtet jeg hadde med representanter for foreningene ble det tydelig at det er behov for en enda tettere dialog når det gjelder koordinering av tiltak for å synliggjøre kirkens mangfoldige enhet i lokalsamfunnet, og slik styrke vår felles misjon.

Det er meget positivt at Spydeberg felles menighetsråd har avtale med Misjonsalliansen innenfor rammene av **Samarbeid Menighet Misjon (SMM)**-samarbeidet.

Antall **vigsler** varierer fra år til år, med et gjennomsnitt på 14 de siste fem årene. Kirkelig vigsel styrker ekteskapet som en forpliktende organisering av samlivet og øker kirkens kommunikasjon med mennesker i en viktig livsfase. Biskopen har åpnet for at vigsler etter søknad kan finne sted også utenfor kirkerommet på steder som egner seg til gudstjeneste. Spydeberg prestegård kan for eksempel egne seg til vigsels handlinger. Enklere vigsler i kirken er en meget god mulighet for dem som av ulike grunner ikke ønsker et storslått kirkebryllup.

Det er nok mindre risiko enn tidligere å få skutt pynten av seg slik bruden i et brudefølge før krigen opplevde da noen gutter lå på lur langs kirkeveien med spretttert, ifølge den gamle spydebergsmiden Oskar Holm sin fornøyelige bok med gamle Spydeberghistorier.

Gravferdsseremoniene og gravferdsforvaltningen er en helt grunnleggende del av kirkens kjerneoppdrag. Kirkens rolle som gravferdsforvalter sikrer en god, erfaren og respektfull forvaltning for alle. I Spydeberg blir mer enn 90 % av alle døde vanligvis gravlagt ved kirkelig seremoni. Dette vitner om svært høy kvalitet i kirkens tilstedeværelse og ledsagelse av mennesker i livets tyngste stunder.

Også her i Spydeberg meldes det om at gravlundene har blitt et viktig sted for sorgbearbeiding gjennom lystenning, stell av gravene og jevnlig besøk. Det bør derfor legges til rette for flere muligheter for åpne kirker på tidspunkt der mange mennesker oppsøker gravstedene, slik at man kan bygge en bro mellom lysene som tennes på graven, og dåpslyset, lysene på kirkens alter og i lysgloben som forkynner Kristus som verdens lys. Erfaringene fra åpen kirke i Spydeberg i forbindelse med Allehelgen synes gode, og man bør utprøve dette også ved de andre kirkene.

Musikk er en helt sentral del av kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling. Det er inspirerende å høre at man gjennom sanggudstjenesten klarer å fylle Heli kirke på 2. juledagsgudstjeneste. Korisma bidrar regelmessig også på andre gudstjenester, og beriker gudstjenestelivet. Det er løfterikt at menighetsrådet nå ønsker en særlig satsning på å forsterke kirken som **kulturarena**, og satser bredt på konsertvirksomheten med ulik profil tilpasset kirkenes særpreget. Den planlagte konsertserien i advent håper jeg kan videreføres i kommende år.

Undervisning: Dåp og dåpsopplæring

Dåpen er kirkens grunnleggende handling, ofte en stor familiebegivenhet og viktig tradisjonsbærer. Det andre strategiske målet for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og deltar i trosopplæringen. Antallet dåp i Spydeberg kommune holder seg høyt og stabilt. Det er særlig oppløftende at foreldre og foresatte som er medlemmer i Den norske kirke bærer barna sine til dåp. I 2016 var det 81,4% av foreldre som selv er medlemmer i Den norske kirke i Spydeberg som valgte at barna deres skulle bli døpt, mot 75,5% for resten av Vestre Borgesyssele prosti.

Dette gir menighetsrådet et solid grunnlag for målrettet arbeid med å bevare og gjerne øke oppslutningen, og jeg vil sterkt oppfordre menighetsråd og stab til å utvikle en helhetlig strategi som opprettholder og styrker befolkningens frimodighet til å bringe barna sine til dåp. De før omtalte dåpsgudstjenestene på lørdag er et meget godt tiltak som forenkler dåpsfeiringen for

storfamilier som kommer langveisfra, og de egne dåpsgudstjenestene på søndagene gir større fleksibilitet for familier til å velge dåpsdag og dåpskirke.

Kirkens **trosopplæringsreform** har som mål at alle barn og unge i alderen 0-18 år og som hører til i vår kirke skal få grunnleggende opplæring i troens innhold. Oppslutningen om de nasjonale breddetiltakene er gjennomgående god i soknene i Spydeberg. Det er særlig fireårsbok (43%, bispedømmet 36%), Tårnagenter (35%, bispedømmet 19%), og Lys Våken (25%, bispedømmet 15%) som ligger betydelig over gjennomsnittet i Borg. Det er en styrke for oppslutningen om flere av tiltakene at de gjennomføres i samarbeid med **NLM** og **Ungdomssenteret**. At tiltakene er gratis gjør dem til inkluderende arenaer for hele bredden av lokalsamfunnet, med lav terskel for deltakelse.

Trosopplæringsarbeidet må samtidig utnytte det pedagogiske potensialet knyttet til tilstedeværelse i **kirkerommene**. Alle kirkene i Spydeberg kommune er rik på symbolikk og arkitektur som understreker og utdyper troens innhold, og legger til rette for variert trospraksis. Jeg vil særlig fremheve et Heli kirke er godt tilrettelagt for å gjennomføre trosopplæringstiltak.

Oppslutning om **konfirmasjon** i de tre soknene er gjennomgående og til dels svært god, med særlig høy deltakelse i 2014 med 70% av årskullet i kommunen. Selv om det har vært lavere oppslutning de følgende to årene, meldes det nå om økt deltakelse som resultat av forsterket innsats og forbedret kommunikasjon. Det virker som det er skapt en god balanse mellom fellesundervisning, turer og overnattinger, leir og hjemmegrupper hos familier i lokalkirken. Konfirmantenes deltakelse som medliturger i gudstjenester i form av ministranttjeneste er verdifullt. Det beriker gudstjenestelivet og øker erfaringen av deltagelse. Konfirmantene jeg møtte torsdag ettermiddag i visitasuken til «Grill en biskop», virket motiverte med høy trivsel og prestene kommuniserte meget godt med dem.

Det er særlig grunn til å berømme de individuelle hjemmebesøkene som prestene gjennomfører med hver konfirmant og minst en foresatt ved begynnelsen av konfirmasjonsåret. Dette legger et meget godt grunnlag for individuell tilrettelegging og oppfølging, og er svært inkluderende. I fremtiden blir det viktig å legge til rette for at særlig barn og unge som på ulikt vis sliter i livene sine finner arenaer og møteplasser som er inkluderende og gir livskraft.

Kommunikasjon

Kommunikasjon er en sentral strategi for Den norske kirke i Borg og innebærer å synliggjøre kirken i lokalsamfunnet, bygge opp kirkens omdømme og legge til rette for dialog med befolkning og aktører. I møte med den kirkelige fellesnemda for utviklingen av den nye storkommunen, løftet de frem kommunikasjon som en sentral prioritering.

Siden forrige visitas har **menighetsbladet** blitt nedlagt, og etter et avsluttet prøveprosjekt med andre aktører om et felles informasjonsblad, er nå informasjon om kirkens virksomhet en del av kommunens informasjonsavis. De spennende planene om ny oppstart av menighetsblad bør nok sees i sammenheng med de andre menighetsrådene i den nye Indre Østfold kommune. Undersøkelser viser at en stor del av befolkningen leser menighetsblader, og at det er en viktig måte å gjøre kirken synlig i lokalsamfunnet på. Kirken i Spydeberg bruker også **Facebook**-sider i den daglige kommunikasjonen med medlemmer og ulike målgrupper. Kirkens

medvirkning ved **julegateåpningen**, som jeg var så heldig å få være med på i går ettermiddag, er en meget god form for medlemskommunikasjon.

Det er nødvendig å prioritere høyt å ta i bruk Den norske kirkes **intranettløsning** i de fem fellestrådsområdene som planlegges til å bli ett. Denne løsningen legger godt til rette for informasjonsutveksling og kommunikasjon mellom alle nivåer i kirken. For fullt ut å kunne utnytte de mange mulighetene som ligger i digital kommunikasjon, er det sterkt å anbefale at man også tar i bruk Den norske kirkes felles **nettsideløsning**. I tillegg til at den tilfredsstillende kravene til universell utforming, er den kompatibel med både nettbrett og smarttelefoner, og åpner for mange nye muligheter i kommunikasjon med både unge og eldre på ulike plattformer.

DEN NORSKE KIRKES INVOLVERING I LOKALSAMFUNNET

Kirken er ikke sendt til seg selv. Den er sendt til verden og menneskene med ordet om Guds nåde og formaning til nestekjærlighet, med særlig omsorg for ekskluderte og de som sliter med livene sine. I Norges grunnlov har Den norske kirke fått et samfunnsoppdrag om å være Norges folkekirke. Det innebærer at den er forpliktet til å være landsdekkende og ha forankring i lokalsamfunnet. Bispedømmets tredje strategiske mål for Den norske kirke i Borg er derfor at kirken skal være synlig i samfunnet, oppleves som relevant og engasjere seg i menneskers liv.

Dette er ikke noe nytt for kirken, heller ikke i Spydeberg. Sokneprest Wilse var både forankret i pietismens visjon om en fornyet og fordypet tilhørighet til Jesus Kristus, samtidig som han var sterkt preget av opplysningstidens idealer om kunnskap og fremskritt for å sikre befolkningens daglige brød. Været, eller klima som vi vil si i dag, er basis for naturens vekslinger, naturen er basis for landbruket, og landbruket er basis for befolknings levekår. Wilse ble derfor en pioner innen meteorologifaget med banebrytende kunnskapsformidling om datidens landbruk og mennesker, og knyttet Spydeberg til hele Europa og de fremste lærestedene.

I dagens Norge er befolkningens grunnleggende behov forstått som rettigheter som myndighetene har plikt til å sikre alle innbyggere gjennom tjenesteyting. Dette griper både tilbake til kongens plikter for befolkningen i det gamle Israel, og Luthers forståelse av fyrstens plikter. **Kirkens diakoni** har historisk hatt en dobbel funksjon: Diakonien har både påpekt myndighetenes svik, og selv sørget for at marginaliserte og oversette mennesker fikk det daglige brød. I vårt samfunn er diakonien en svært viktig andre- og tredjelinjetjeneste, og forsterker Spydeberg kommunes visjon om «å lage bra dager» - for alle som bor her.

I Den norske kirke er diakoni definert som nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. I Spydeberg er det en bred utfolding av disse elementene samtidig, som det behov for utvidelse.

Kamp for rettferdighet skjer blant annet gjennom konfirmantenes deltakelse i Kirkens Nødhjelps **fasteksjon** som i 2017 samlet inn 35.000,- og i **støtteordninger** for mennesker med begrensede økonomiske ressurser.

Nestekjærligheten er tydelig til stede i **sørgesamtalene** og **gravferdene**, deltakelse i kommunens **kriseteam** og **samlivskurs** i samarbeid med kommunen.

Inkluderende fellesskap leveres ut på **trosopplæringens** mange møteplasser, det kontinuerlige **barne- og ungdomsarbeidet**, «Du-og-du-gudstjenestene», **leksehjelp** i samarbeid med

Frivillighetssentralen, prestenes tilstedeværelse på **Gritun** og i kommunens **psyko-sosiale kriseteam**, samt muligheten for språkopplæring og praksisplasser ved **Spydeberg Gjenbruksmiljø** – som ble kåret til «Årets miljøskaper» i 2012. Det er svært prisverdig at Spydeberg felles menighetsråd som det første menighetsråd i Borg bispedømme, valgte å gå inn i den nye ordningen med «**Vår inkluderende menighet**» og arbeider målrettet for at inkluderende fellesskap skal gjennomføre hele kirkens virksomhet, på alle nivåer.

Lokalkirkens fokus på vern om skaperverket er tydelig profilert gjennom **Spydeberg Gjenbruksmiljø** sin gjenbruksprofil, og deltakelse på kommunens **miljøuke**. Det vil i forlengelsen av dette være meget naturlig at menighetsrådet innen to år blir godkjent som **Grønn menighet**, og gjennomfører tiltakene som kreves for å få denne godkjenningen.

Under besøket på **Kiserud gård** onsdag kveld fikk jeg se hvordan øko-landbruk har fått et sterkt fotfeste i landbruksnæringen i kommunen. Det er fullt mulig å drive et lønnsomt økologisk landbruk, både innen korn-, kjøtt-, og melkeproduksjon. Forbedrede rammebetingelser synes også nødvendig for et ytterligere løft. Landbruksnæring her i Spydeberg viser stor omstillingsevne til bærekraftig produksjon, og vil forhåpentligvis sette standarden for den nye Indre Østfold kommune som vil bli landets største jordbrukskommune, målt i antall dekar dyrket mark.

Øko-bøndene er en helt naturlig samarbeidspartner i å utvikle Grønn menighet, i god Wilse-ånd.

Også mitt møte med bedriften **Askim Entreprenør** viser hvilke muligheter som ligger i å omstille til bærekraftig næringsvirksomhet. Ikke minst bedriftens filosofi om å ta vare på det helhetlige mennesket og tilordne økonomisk vekst menneskers behov for forutsigbart levebrød, er spennende.

Videreutvikling av kirkens involvering i lokalsamfunnet

Spydeberg er et sted der mange «lager gode dager» for hverandre. Men også i denne kommunen er det nødvendig å adressere utfordringer knyttet til menneskers levekår og helse. **Kommuneplanens samfunnsdel** og **folkehelseprofilen** gir en tydelig beskrivelse av hvordan mennesker har det Spydeberg, og en presis retning på hvilke utfordringer som må adresseres. Det er naturlig og nødvendig at menighetsråd og stab forsterker arenaer, tiltak og samhandlingsmønstre med andre aktører innenfor de prioriteringene som befolkningens tillitsvalgte har identifisert.

Den første utfordringen jeg vil løfte frem er det foruroligende omfanget av **psyko-sosiale utfordringer blant unge**. Ungdataundersøkelsen fra 2015 viser at hele 35% av de spurte i Spydeberg sliter med psykisk helse. Denne utfordringen har stått sentralt i samtalene jeg under visitasen har hatt med både kommuneledelse, helse- og omsorgsetaten og skoleledelsen. Bevisstheten om situasjonen er høy blant alle aktører, men mange ungdommer som trenger forebyggende ledsagelse og støtte, fanges ikke opp av det ordinære tiltakssystemet. De pårørendes behov oversees også ofte.

Kirken møter en stor del av barna, ungdommene og familiene dette gjelder gjennom sorgarbeid, trosopplæringen og konfirmasjonstidens mange arenaer. Flere arenaer kan utvikles, ikke minst for familier.

Det må være en høyt prioritert oppgave å videreutvikle og forsterke samarbeidet mellom kirke, kommune og andre aktører. I første omgang vil det være viktig å dele kompetanse og kunnskap, og identifisere målrettede tiltak som støtter opp under kommunens målsetning om tidlig innsats for å hindre utenforskap og marginalisering. For kirkens del vil dette være en viktig konkretisering av visjonen om å videreutvikle «Vår inkluderende menighet».

Den **andre utfordringen** er at også i Spydeberg er det en økning i antall familier som sliter økonomisk og som har behov for et ekstra bidrag i høytidene. Samarbeid mellom kommune og bygdas frivillige organisasjoner bør forsterkes slik at matkasseutdeling og andre tiltak for å lette byrder og redusere ulikhet kan forsterkes. Bærekraftige og langsiktige tiltak må forsterkes og utvikles.

En **tredje** utfordring er å forsterke det allerede meget gode samarbeidet mellom **skole og kirke**, som jeg fikk et solid inntrykk av under klassebesøkene både på barneskolene og ungdomsskolen. Dette samarbeidet er allerede godt forankret gjennom skolens deltakelse på påskevandring og julegudstjenester, utdeling av Bibler på 5.trinn, samt kirkens deltakelse i undervisningen om temaer knyttet til kristen tro og tradisjon. Kirkens ambisjoner om å utvikle et eget opplegg innenfor den kulturelle skolesekken, blir spennende å følge videre. Kirkens kompetanse innenfor sorgarbeid synes å være et god ressurs for skolen og ikke minst lærernes fagutvikling. Tilsvarende innenfor religionsmøter, der **Dialogforum Østfold** er en viktig ressurs både for kirke og skole.

Det er viktig at kirken og skolen er i tett dialog om hvordan samarbeidet kan forsterkes i form av en **helhetlig rammeplan for skole-kirke-samarbeid**, frem mot 2020 når de nye læreplanene skal settes ut i livet.

Det er svært gledelig at Spydeberg kommune innstiller på å bosette det antall **flyktninger** som IMDI har anmodet om for 2018. Under visitasen hadde jeg et spennende møte med en gruppe flyktninger fra Syria, som er svært ressurssterke og opplever seg godt inkludert av lokalbefolkningen i Spydeberg. De meldte imidlertid en frykt for at det blir vanskelig å skaffe seg arbeid, og at de opplevde utfordringer knyttet til religionsutøvelse.

Min **fjerde utfordring** er å legge til rette for at flyktningene som er bosatt i Spydeberg får rom og anledning til å utfolde sine evner og muligheter. I denne fasen av inkluderingen er det særlig viktig med nettverksbygging, enkle arbeidsoppgaver og fritidsaktiviteter. Deres sterke livsfortellinger vil utvide både barn, unge og voksnes forståelse av verden og livet, og bør være en del av all undervisning og opplæring i kirkens regi.

Et **femte** utviklingsområde for kirken er å bidra til forsterket kompetanse innen **helse- og omsorgstjenestene** når det gjelder tros- og livssynsutøvelse. I samtalen med ledelsen innen helse- og omsorg ble det særlig etterlyst en tettere samhandling når det gjelder tilretteleggelse av åndelig betjening av tjenestemottakere, økt kompetanse når det gjelder samtaler i møte med livets slutt, og samtalegrupper for ansatte for bearbeiding av eksistensielle spørsmål. Her vil kirken kunne bidra med relevant erfaring og kompetanse i en viktig andre- og tredjelinjetjeneste.

Lovpålagt samarbeid mellom kirke og kommune

Samhandlingen mellom kirke og kommune synes generelt meget godt. Kommunen har siden forrige visitas bidratt med investeringsmidler til blant annet utvendig renovering av Spydeberg

kirke og kapell, installasjon eller oppgradering av automatiske ringeanlegg i alle tre kirkene, samt brannverntiltak. I 2018 er det bevilget midler til maling av Hovin kirke. Kirkebyggene fremstår som smykker i bygdene i Spydeberg, og utfyller hverandre godt når det gjelder funksjonalitet og bruksområder.

Det er også svært prisverdig at kommunen siden 2014 har videreført tilskuddet til barne- og ungdomsprest som fast bevilling. Dette er en betydelig forsterking av kirken sin kapasitet til å bidra inn i lokalsamfunnsutviklingen.

I løpet av visitasen har jeg blitt orientert om den kommende utvidelsen av **gravlunden** ved Hovin kirke, og har lyttet til posisjoner og argumenter når det gjelder de ulike alternativene. Bispedømmerådet har i sitt vedtak gått inn for det nordlige alternativet. Jeg ser fram til en snarlig avklaring av valg av alternativ, slik at prosessen kan komme videre.

STAB, RÅD OG UTVALG

Siden 2006 har de tre soknene i Spydeberg vært inne i en forsøksordning med felles menighetsråd. Basert på de gode erfaringene gjennom prøveperioden har menighetsrådet nå vedtatt å søke bispedømmerådet om **soknesammenslåing**, som forventelig vil tre formelt i kraft 1.januar 2019. Det blir spennende å følge med på hvordan denne nyorganiseringen vil utvikle seg også på andre områder. Den kan gi viktige lærdommer til organiseringen av den kirkelige virksomheten i hele bispedømmet.

Parallelt med denne nyorganiseringen er fellesrådene, som tidligere nevnt, inne i en omfattende prosess i forbindelse med utviklingen av **den nye Indre Østfold kommune**. Målet for kommunene er blant annet å skape større og mer robuste fagmiljøer for å kunne øke kvaliteten på tjenesteytingen til befolkningen. Det bør være et overordnet mål for den kirkelige prosessen å se sammenslåingen som en mulighet til å forsterke kirkens tjenestetilbud og fagmiljøer slik at kirken blir bedre rustet til å levere på alle de utfordringene som lokalsamfunnene i indre Østfold etterspør kirken om. Kommunenes visjon om at dette ikke handler om å slå seg sammen, men at det først og fremst handler om å bygge noe nytt sammen, gir også en god retning på den prosessen som kirken nå er inne i. Kirkens rolle som lokal identitetsmarkør vil bli svært viktig, og vil være en naturlig aktør i arbeidet med å sikre lokalsamfunnenes stemme inn i den nye kommunens beslutningsorganer. Visitasen har bekreftet at også her i Spydeberg er kirkens muligheter større enn våre økonomiske ressurser og antall ansatte.

I forbindelse med kommunesammenslåingen vil det også være naturlig å utrede behovet for å avsette en **kirketomt** til en fremtidig arbeidskirke i Knapstad/Spydeberg-området, der det forventes stor tilflytting med en massiv befolkningsvekst med derav følgende behov for felles møteplasser og arenaer. Det bør ligge vel til rette for et kreativt samarbeid mellom kirke, frivillige lag og foreninger, kommune og næringsliv for å få realisert et slikt bygg, egnet for en mangfoldig bruk.

Det er et betydelig antall **frivillige** i Spydeberg, mange tilknyttet både kirken, bedehusene og andre organisasjoner. De gjør en svært betydelig og svært trofast innsats. Det viser seg også her at trosopplæringen rekrutterer større frivillig deltakelse fra foreldre og besteforeldre. I videreutviklingen av frivilligheten er den såkalte eldrebølgen også en ressursbølge, og at undersøkelser viser at det er et større potensiale for involvering av konfirmantforeldre.

Kirken i Spydeberg er velsignet med en svært velfungerende og dedikert gruppe **ansatte**, med en sentralt forankret tro på Jesus og tydelige visjoner for folkekirken. Biskopen har i løpet av visitasen hatt tilsynssamtaler med prestene og hørt dem forkynne. De er trygt forankret i Den norske kirkes bekjennelse, og båret av en dyp motivasjon til å formidle evangeliet i en ny tid og til nye generasjoner. Soknepresten viser stor kapasitet og villighet til utviklingsarbeid i samarbeid med ulike aktører. Samtalene med kirkevergen har vist en engasjert og kunnskapsrik leder for fellesrådets virksomhet.

Stor takk til alle som har lagt til rette for et utmerket og bredt visitasprogram og for mange, gode og ikke minst hyggelige samtaler – med utmerket servering!

UTGANG

Den norske kirke i Spydeberg skal fortsette å være en kilde for livstolkning og livshjelp for mennesker i ulike situasjoner og livsfaser.

Den dypeste kilden finner vi i døpefonten, der mennesker forenes med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Ved nattverdbordet får mennesker næring og styrke for det livet som leves nå, og blir stadfestet i håpet om det evige liv. I forkynnelsen av evangeliet og gjennom kirkens kulturarbeid får mennesker hjelp til å leve sine liv i lys av troen, håpet og kjærligheten. Gjennom kirkens diakonale arbeid blir mennesker omsluttet av Guds kjærlighet, og i trosopplæringen gis barn og unge en fordypning av sin tilhørighet.

I fremtiden skal kirken fortsette å være trofast mot dette oppdraget som er gitt den av kirkens Herre. I felleskap, og under Den hellige ånds ledelse, skal vi så vandre mot den dagen da Gud skal gjøre alle ting nye. Det er løftet om denne Guds fremtid som skal bære vår sendelse til menneskene her i Spydeberg – og som kirken gir rom for å erfare i glimt allerede nå.

Ved avreisen fra Spydeberg til Eidsberg skriver sokneprest Wilse følgende hyllest til denne bygden i dagboken sin, som jeg gjerne vil gjøre til mine: «Hvergang jeg opløfter mine Øjne til disse Bierge, opløfter jeg tillige mine Øjne til Himmelen, hvorfra al god hjelp kommer, for at Velsignelsen maa være over denne Menighed til Naade og Salighed, Gud den Høieste til evig Priis og Ære».

Atle Sommerfeldt

Borg bispestol

Fredrikstad 26.november 2017